

**PRÍHOVOR MINISTRA ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH
ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY
MIROSLAVA LAJČÁKA**

**študentom Univerzity Mateja Bela,
Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov**

na otvorení výstavy

100 ROKOV SLOVENSKEJ DIPLOMACIE

19 marca 2019, Banská Bystrica

Vážený pán prorektor, vážený pán dekan, vážený pán prodekan, milé študentky a študenti,

Veľmi rád som dnes opäť na Univerzite Mateja Bela (*naposledy v novembri 2018*).

Na Vašu univerzitu sa vždy rád vraciam, keďže dlhodobo „zásobuje“ rezort zahraničných vecí kvalitnými diplomatmi.

Až 10% zamestnancov nášho ministerstva tvoria absolventi Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov UMB a verím, že v tejto miestnosti sa medzi nami nachádzajú mnohí ďalší.

Dnes ma do Banskej Bystrice privádza veľmi milá povinnosť – otvoriť výstavu 100 rokov slovenskej diplomacie, ktorú pripravilo Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí v spolupráci s Historickým ústavom Slovenskej akadémie vied.

Túto výstavu sme vytvorili preto, že roky 2018 a 2019 sú rokmi výročí obrovských míľnikov budovania (demokratickej) slovenskej štátnosti.

Aj cez takéto vizuálne sprostredkovanie sme Vám chceli priblížiť dynamiku, tragédie i úspechy minulého storočia a dlhú cestu, ktorú Slovensko a naši diplomati prešli na medzinárodnom poli – od obdobia prvej republiky až po samostatné Slovensko v Európskej únii.

Dovoľte mi teda túto výstavu na UMB otvoriť tromi krátkymi myšlienkami:

1. História tvoria ľudia.

Za každým medzníkom je jeho konkrétny aktér.

Preto je potrebné sa na ňu pozeráť nie len cez dátumy a roky, ale tiež cez ľudské príbehy.

Veľmi ma preto teší, že sa táto výstava venuje ľuďom. Ľuďom v diplomatickej službe.

Táto výstava Vás vezme 100 rokov naspäť a k mnohým dejinným udalostiam, ktoré poznáte, priradí tváre. Tváre diplomatov.

Ľudí ako Milan Rastislav Štefánik.

Hoci je Štefánik v našom vedomí ukotvený najmä ako generál a vojak, bol i vynikajúcim diplomatom.

Manévroval často proti sebe stojace záujmy veľmocí v stredoeurópskom priestore i vnútornú politiku Talianska a Francúzska.

V období prvej svetovej vojny diplomati organizovali nábory do Československých légii a pracovali na vzniku prvej republiky, ktorá sa rodila na frontoch prvej svetovej vojny.

Pričasto zabúdame na to, koľko úsilia stál vznik Československa, a že to bol štát vybojovaný - že nám nespadol z neba, že nám nebol pridelený z vôle mocných.

A aký významný je jeho odkaz pre našu štátnosť.

V medzivojnovom období pôsobilo v československej zahraničnej službe relatívne málo Slovákov, niektorí však na kriticky dôležitých postoch – Štefan Osuský ako vyslanec v Paríži, Vladimír Hurban ako vyslanec vo Washingtone.

Osudový zlom pre Československo i jeho diplomaciu priniesol rok – 1938.

Mníchovská dohoda a prvá Viedenská arbitráž obetovali Československo. Je dodnes historickou výstrahou, že ustupovanie agresii a totalite nie je cestou, ani riešením.

Svetlými momentmi boli práve postoje našich diplomatov. Štefan Osuský či Vladimír Hurban sa postavili nacistickému Nemecku a odmietli odovzdať Československé veľvyslanectvá.

Ďalší boli aktívni v Slovenskom národnom povstaní či občianskom odboji. Niektorí zaplatili za svoje presvedčenie najvyššiu cenu.

Naši diplomati stáli aj pri nastavovaní povojnového usporiadania sveta a vzniku OSN.

Na zakladajúcej konferencii v San Franciscu, bolo 283 delegátov z 50 krajín a rokovali 62 dní. Štyria z nich boli naši diplomati - Ján Papánek, Ivan Krno, Vladimír Hurban, Ernest Šturc.

Výstava mapuje aj obdobie boja proti (inej) totalite a udalostí po roku 1968, kedy sa naša krajina na desaťročia uzavrela svetu. Až po udalosti spred tridsiatich rokov.

Udalosti revolúcie, ktorá bola nekrvavá a pokojná, ktorú nám závidí celý svet. Revolúcie založenej na túžbe po slobode.

No a napokon Vám výstava priblíži aj generácie diplomatov od vzniku samostatnej SR, ktorí sa v nezastupiteľnej miere podieľali na našom euro-integračnom snažení a úspešnom príbehu Slovenska v Európskej únii.

Myslím, že je veľmi dôležité a dobré tieto príbehy poznať.

Pretože najväčšou devízou našej diplomacie vždy boli a zostávajú kvalifikovaní a zapálení ľudia, pre ktorých diplomacia nie je len prácou.

Je ich službou, ich poslaním.

Slovenská diplomacia skondenzovala vo svojej histórii veľký počet významných osobností.

Som preto rád, že prostredníctvom tejto výstavy rozprávame jej ľudský príbeh.

2. A z tohto historického príbehu sa treba učiť.

To je druhý odkaz, ktorý Vám chcem dnes zanechať.

Diplomati ako Osuský a Papánek dávno pred nami vedeli, že pre Slovensko je najlepšie mať funkčný systém medzinárodných zmlúv a globálnych a regionálnych organizácií.

Pretože len vo svete, v ktorom sa globálna hra riadi férovými pravidlami, bude mať naša malá krajina šancu rásť a uspieť.

Myšlienky medzinárodnej - multilaterálnej spolupráce sa do konkrétnych výsledkov pretavujú už okolo 100 rokov.

Cez Spoločnosť národov po 1. svetovej vojne ... po OSN či Radu Európy po 2. svetovej vojne ... OBSE ako snahu otepl'ovať vzťahy počas studenej vojny no a samozrejme – Európska únia ako zhmotnenie túžby po mierovej a zjednotenej Európe po stáročiach súperenia.

Vidíte ten trend?

Vždy, keď ľudstvo tento svet takmer zdevastovalo konfliktom, vždy bol opätovne vystavaný podľa toho istého receptu - cez systém pravidiel.

Cez spoluprácu. Cez systém medzinárodných organizácií.

V poslednom čase však cítim – a obávam sa – že začíname zabúdať.

Že si prestávame vážiť systém inštitúcií, ktorý nám diplomati 20. storočia, ktorých vidíte na fotografiách okolo seba, ťažkou prácou vystavali.

So znepokojením sledujeme narastajúci unilateralizmus v medzinárodných vzťahoch.

Vzťahy založené na rešpekte písaných a nepísaných dohôd majú trhliny.

Upadá dôvera v inštitúcie a pravidlá.

Množstvo významných svetových hráčov uprednostňuje napínanie svalov, rezolútnu rétoriku a ego pred umením dohody a kompromisu.

Vidíme to na príklade slabnúcich partnerstiev, obchodných vojen, Brexitu a vo výsledku oveľa vyššej vlastnej zraniteľnosti.

Toto sa deje - až paradoxne a nelogicky - práve v čase, kedy je náš svet previazanejší než kedykoľvek pred tým.

Pred nami stoja vážne globálne výzvy, ktoré sú čoraz komplexnejšie. Terorizmus, klimatické zmeny, dezinformačné kampane, migrácia ...

Nikto - žiadna veľmoc, žiadny individuálny kontinent - na ne nedokáže reagovať sám.

Ich riešenie si vyžaduje spoluprácu a spoločný postup.

To je základná lekcia histórie 20. storočia, ktorú sa dnes mnohí nevedia / nechcú naučiť, strkajú hlavu do piesku a opakujú historické chyby.

A preto môj tretí odkaz k Vám dnes znie:

Históriu budete písať vy. A musíte na seba prevziať zodpovednosť. Pretože

3. Ak históriu nenapíšete vy, napíšu ju tí druhí.

Už o pár mesiacov si pripomenieme 30. výročie Nežnej revolúcie.

Impulzom pre zmeny boli práve študenti.

Ich odvaha a odhodlanie boli príkladom, ktorý nasledoval aj zvyšok národa.

O 30 rokov neskôr však jasne vidíme, že nie je priestor zaspať na vavrínoch.

Nastolenie demokracie ešte neznamená jej budúce a večné prekvitanie.

Je potrebné sa o ňu starať, kultivovať ju.

Dnes je naozaj veľmi znepokojujúce, v akej miere mladí ľudia hľadajú východiská v extrémne.

Ako sa prikláňajú k zoskupeniam, ktoré popierajú demokraciu, odmietajú Európsku úniu a ľudské práva ich nezaujímajú.

Turbulentná doba praje oživovaniu nenávistných ideológií.

A aj preto táto výstava. Aj preto oživovanie spomienok na Štefánika či Osuského.

Pretože týmto trendom už v minulosti nedokázala ČSR odolať. Nedokázala Európa odolať.

Takže na záver – sa vrátim späť na začiatok.

V týchto časoch -v časoch keď, ako ukázali prezidentské voľby, je 25% našej populácie otvorenej voľbe nesystémového extrému - sa o to viac musíme obracať k poučeniam z minulého storočia. Musíme sa učiť z histórie.

A musíme v nej hľadať pozitívne príklady.

Verím, že ich nájdete aj prostredníctvom tejto výstavy, ktorá ponúka množstvo zaujímavých ľudských príbehov.

Dúfam, že Vás dokážu inšpirovať. Budeme to potrebovať.

Pretože budúcnosť, ktorá sa črtá na obzore, spochybňuje mnohé doterajšie konštanty a my budeme rozhodne potrebovať dávku nevšednej diplomatickej kreativity.

Využite, že máte túto výstavu na fakulte k dispozícii.

Pozrite si ju, zamyslite sa nad individuálnymi príbehmi našich diplomatov ...

Skúste si predstaviť tiaž a zodpovednosť na ich pleciach – vo Versailles či San Franciscu.

Berte si príklad z ich odbornosti – ktorá bola vždy charakteristikou našej diplomacie. Vážte si možnosť študovať na tejto fakulte. Spoznávajte, vzdelávajte sa – aj prostredníctvom tejto výstavy.

Okrem ponaučení a historických súvislostí Vás presvedčí ešte o jednej veci:

Diplomacia je nádherné povolanie.

Momentov, kedy by ste najradšej tresli do stola a odkráčali nie je málo, ale stojí to za to ☺

Nemohli ste si vybrať krajší predmet štúdia.

Ďakujem za pozornosť.